

pragmatický – dezinformace podporuje můj pohled na svět a získá mi nové příznivce, budu ji tedy aktivně šířit, přestože je pravděpodobně nepravdivá.

Svou úlohu v procesu šíření nepravdivých informací hraje také **nedostatečná jazyková vybavenost českých uživatelů sociálních sítí** (často neovládají žádný světový jazyk a nejsou tedy schopni vyhledat původní – často zahraniční zdroj) a také obyčejná **lidská lenost** – jednoduše nechceme investovat energii a čas do vyhledání původního zdroje.

Ukázka - Dozorkyně znásilněna muslimy
POZOR: V Dolním Dvořišti muslimové brutálně znásilnili dozorkyni! Bojuje o život!

Proč ty svině nepostřelí? A vemte si provazy i na ty co tu svoloč zde dovolili. Být její manžel tak to tam postřelím

POZOR: V Dolním Dvořišti muslimové brutálně znásilnily dozorkyni! Bojuje o život!

SVOBODA24.CZ

Původní zdroj fotografie se nachází ve zprávě o znásilnění učitelky na jižní Ukrajině, publikované v Blesku. A jak ze zprávy vyplývá, nešlo však o muslimy, podezřelí jsou pachatelé z řad ukrajinských policistů.

Jak se bránit?

Jedinou skutečně funkční cestu, jak se před vlivem tzv. fake news ubránit, představuje **mediální vzdělávání, které je propojeno s tzv. funkční gramotností a kritickým myšlením**. V praxi to znamená učit děti již od útlého věku rozlišovat pravdivé a nepravdivé informace, učit je s informacemi pracovat kriticky, naučit je vyhledávat primární zdroje informací a upozorňovat je na strategie, které hoaxy/fake news využívají.

Vydalo:

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace / E-Bezpečí)
Pedagogická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, Olomouc, 771 40
www.e-bezpeci.cz / www.prvok.upol.cz

Vydáno ve spolupráci se společností O2 Czech Republic, generálním partnerem projektu E-Bezpečí.

FAKE NEWS
nepravdivé informace
a dezinformace
v online prostředí

Fake news v online prostředí

Co jsou tzv. fake news

Termínem **fake news** označujeme **lživé a nepravdivé zprávy (hoaxy, dezinformace)**, někdy se termínem fake news označuje také samotná žurnalistika, která je založena právě na úmyslném šíření těchto nepravdivých informací prostřednictvím masmédií – v posledních letech především médií sociálních (sociálních sítí).

Problémem je, že se pro stále větší množství uživatelů stávají primárním zdrojem informací právě sociální sítě (např. před prezidentskými volbami v USA získávalo více než 40 % Američanů zprávy právě ze sociálních sítí, především Facebooku).

Sociální sítě však v současnosti neoddělují pravdivé informace od informací nepravdivých – na rozdíl od médií tzv. seriózních, která si informace ověřují z více zdrojů, které pak uvádějí u jednotlivých zpráv. To znamená, že by sami uživatelé sociálních sítí měli umět filtrovat obsah a oddělovat fakta od nepravdivých informací. V praxi se to však velmi často neděje.

Fake news mohou být **zcela vymyšlené** (od základu nepravdivé), mohou však být také **založeny na pravdivém základu, který je doplněn o další nepravdivé informace**, které zesilují jeho schopnost penetrovat mediální prostor a rychle se v online prostředí šířit.

Ukázka - Kapesné pro migranty

Vyměním svůj starobní důchod, získaný za 45 let práce, za kapesné migrantů v ČR (21000,- Kč / měsíc).

Tento inzerát se šíří v různých jazykových mutacích a je zcela nepravdivý. Fakta: „Kapesné“ pro žadatele o azyl činí buď 30 Kč na den v přijímacím středisku, nebo 3410 Kč na měsíc v pobytovém středisku. Je-li azyl udělen, má takový

člověk z hlediska sociálního zabezpečení stejná práva a povinnosti jako kterýkoli občan ČR. O žádné automatické dávce či kapesném ve výši 21.000,- Kč však nelze mluvit. Cílem této nepravdivé zprávy je vyvolat vlnu nenávisti zaměřenou na migranty.

Fake news a mediální stereotypy

Fake news často pracují s **mediálními stereotypy a zjednodušeným a generalizovaným výkladem světa**.

Využívají stereotypy **náboženské** (muslimové jako teroristé), **rasové a národnostní** (Romové jako zloději, černoši jako sexuální predátoři, Vietnamci jako prodejci na tržnici), **genderové** (hloupé blondýny, pracující muž, žena v domácnosti), stereotypy **vázané na vzdělání** (povýšení vysokoškoláci, pracující lid), stereotypy **vázané na bydliště** (vidláci z venkova), stereotypy **vázané na sexualitu, sociální statut rodiny, politické zaměření** apod.

Fake news rovněž **využívají závažných a složitě řešitelných celosvětových témat**, jako jsou např. migrace a terorismus (hordy migrantů čekají za hranicemi). Důvod pro šíření nepravdivé informace může být také zcela